

semantička razina poslovice (a time i njezin tip i mogućnost klasifikacije) u Permjakovljevom teorijskom konceptu označava specifičan presjek logičke i tematske klasifikacije, te da njegov rad, na čija se metodološka proturječja osvrnuo, može biti dobrim poticajem za daljnja istraživanja.

Nakon obrazlaganja Permjakovljeve teorije poslovice i konteksta iz kojega je ta teorija proizašla, slijede Grzybekovi prijevodi radova tog ruskog istraživača: *Gramatika poslovične mudrosti, Abecedni popis tematskih univerzalija, Popis klasificiranih tematskih univerzalija, Izabrane logičke sheme oblikujućih skupina logičko-semiotičke klasifikacije ruskih poslovice*.

Na kraju publikacije nalazi se zajednički rad Christopha Chlostea i urednika Petera Grzybeka, *Tko ne proba, ne zna?! Logičko-semiotička klasifikacija općepoznatih njemačkih poslovice*.

Vrijednost je ove publikacije u tome što se na jednome mjestu mogu naći prijevodi izvornih Permjakovljevih radova uz analitički i kritički osvrt urednika i prevoditelja Grzybeka, koji rad tog ruskog istraživača smješta u širi kontekst općih jezičnih teorija.

Vilko ENDSTRASSER

**"Röslein auf der Heiden",
Goethe und das Volkslied,**
[kompaktni disk i popratna knjižica
(60 str.)], hrsg. von Deutsches
Volksliedarchiv Freiburg - Staatliche
Hochschule für Musik Freiburg,
Freiburg 1999., Südwest Records,
SWR CD 108-99.

Dvjesto pedesetu godišnjicu rođenja njemačkoga genija Johanna Wolfganga von Goethea obilježile su mnoge njemačke i svjetske kulturne institucije. Folkloristi "Deutsches Volksliedarchiva" iz Freiburga, čiju vrijednu znanstvenu djelatnost pratimo već godinama, učinili su to suvremeno i dopadljivo. Ljubitelji solo popijevke slušat će bez napora ikoničke Goetheove balade, većinu melodija odmah prepoznati, a zastat će tek nad činjenicom da su poneki od skladatelja Goetheovi suvremenici. Među njima je i W. A. Mozart,

koji je uglazbio Goetheovu *Ljubičicu (Das Veilchen)*. Sve zastupljene popijevke povezuje dopadljivost koja traje do današnjeg doba.

Namjera je vještih priređivača Waltraud Linder-Beroud i Jürgena Dittmara bila na temelju obilja materijala, prikupljena i pohranjena u Volksliedarchivu u Freiburgu, odabrati Goetheove pjesme koje su postigle najviše uspjeha u usmenoj tradiciji, zadržale se i ostale drage puku. U skladu je s time i izbor izvođača — umjesto renomiranih glazbenika, dvadeset sedam odabranih popjevaka izvode tri mlade sopranistice, altistica, tenor i bas sa Državne visoke glazbene škole u Freiburgu.

Poticaj za prikazivanje ovoga izdanja u znanstvenom časopisu su vrlo iscrpni komentari o folklornim izvorima pjesnikova nadahnuća, o sudbini ili "životnom putu" pojedinih balada te o njihovu autorstvu. U pridodanoj, priladnim starinskim stilom ilustriranoj knjižici, komentare su napisali ugledni njemački folkloristi: Waltraud Linder-Beroud, Otto Holzapfel, Nils Grosch i Lutz Röhrich. Naglasak su stavili na Goetheov istraživački i stvaralački rad, pa je stoga ova knjižica važna folklorističko-tekstološka referenca, a manje muzikološka ili etnomuzikološka. Knjižica je opremljena i bogatom bibliografijom.

Manje se spominje da je Goethe čitav život bio u potrazi za novim pjesničkim stilovima. Rijetko se vraćao na osvojene oblike, ma kako bili uspješni. Ovaj nam izbor predstavlja Goethea kao mladog "terenca", koji po Alsaceu prikuplja narodne pjesme od najstarijih kazivačica, a 1771. susreće i Herdera, koji je svojim stavom i zanimanjem za

narodna znanja "zarazio" ne samo mladog pjesnika već i cijelu epohu. Zadržimo se potanje na Goetheovoj *Heidenröslein*. Ona je postala najpoznatijom njemačkom narodnom pjesmom, pa Lutz Röhrich u svojem komentaru uz kompaktni disk pomno prati njezinu sudbinu.

Heidenröslein je nastala 1771. godine, u strasbourgškom razdoblju Goetheova života i u doba ljubavi prema pastorovoj kćeri Friederike Brion. Goethe ju je objavio tek 1789., ali je već prije postala poznata ušavši u Herderov izbor pjesama *Von deutscher Art und Kunst* (Hamburg 1773.). Šest godina kasnije Herder je ponovno donosi u zbirci *Volkslieder*, uz izričitu napomenu da se radi o pjesmi "iz usmene predaje". Kako navodi Röhrich, teško je rekonstruirati je li Goethe predao pjesmu bez naznake autorstva ili se radilo o Herderovoj površnosti. Svakako, pjesma je veoma artificijelna, a Herder, koji je smatra dječjom pjesmicom, sasvim je previdio snažnu simboliku kakvu često susrećemo u narodnoj pjesmi: kidanje ruže kao čin defloracije. Dakle, Goetheova *Heidenröslein* nije potpuno svježe nadahnuće. Oslanja na starije pjesničke tradicije. Röhrich donosi njezin cjelovit predložak Paula von der Aelsta iz 1602., koji je Goethe mogao pročitati u Herdera. Već se tu javlja poznati refren — "Röslein auf der Heiden", a motiv nasilnog dječaka i ružice javlja se još i ranije. Pjesmu je najprije uglazbio Franz Schubert, a nešto kasnije, 1827., i Heinrich Werner. Popularna je postala u Wernerovoj verziji, dok Schubertovu poznajemo pretežno u koncertnim izvedbama.

Premalo se ističe kako je Goethe nepromijenjen simbol njemačkog nacionalnog identiteta. Naglašavam to stoga što je freiburški institut učinio dobar potez — uz poklonike Goethea i njegova djela, ovaj kompaktni disk može zainteresirati i mnogo širu publiku, uključujući i turiste koji ne znaju njemački, ali poštuju Goethea i lijepu pjesmu.

Nives RITIG-BELJAK

Posljednja knjiga naše najeminentnije filologinje na području proučavanja usmene književnosti okuplja njezine znanstvene i stručne radove nastale nakon reprezentativne zbirke rasprava *Priče i pričanje* (1997.), te autobiografske tekstove pisane u donedavnim ratnim

godinama. Knjigu čine dvije cjeline naslovljene *O usmenoj književnosti* te *Sjećanja i današnjica*, koje se dotiču i prepleću na mnogo načina. S jedne je strane riječ o kontinuitetu istraživačko-analitičkog komparativnog pristupa hrvatskoj usmenoj pripovjednoj tradiciji u europskom folklorističkom i književnokulturnom kontekstu (u trima raspravama ove knjige autorica posebice naglašava mediteranski aspekt usmene hrvatske književnosti), a, s druge, o odjecima postmodernog autobiografsko-konfesionalnog propitivanja pretpostavke o svagda objektivnom i distanciranom znanstvenom subjektu, te o novopovijesnom viđenju prepletenosti kulturnih i povijesnih iskustvenih sadržaja. Recentno rasplinjavanje disciplinarnih i žanrovskih ograda ohrabrilu je autoricu da nam na jednom mjestu podastre tekstove pisane u znanstvenokritičkom i biografsko-esejističkom kodu. Ono što ovu rodno i etnički tragično obilježenu egzistenciju i znanstvenu biografiju čini jedinstvenom i iznimnom jest spoj dosljednosti, radinosti, etičnosti i istraživačke živosti duha. U tom smislu autorica je ponovno aktualne (izvan)strukovne pokušaje detekcije nacionalnih obilježja u etičko-estetičkim kategorijama usmenoknjiževne ekspresije doživjela kao težak životni i profesionalni poraz (*Uporaba narodne pjesme, Pismo iz Göttingena*). Jer upravo je ona uporno i argumentirano — od refleksija o svom prvom istarskom terenu do najnovijeg zanimanja za "verbalni folklor na internetu" — pokazivala na netransparentnost odnosa

Maja Bošković-Stulli, O usmenoj tradiciji i o životu, Konzor, Zagreb 1999., 215 str.